

Predrag Jašović*

Akdemija vaspitačko-medicinskih strukovnih studija u Kruševcu,
odsek Aleksinac

**O POETICI I DRUŠTVENOM KONTEKSTU DELA
ANTONIJA MARINKOVIĆA**

Apstrakt:

Cilj ovog rada je da pokaže značaj dela i književnog rada Antonija Marinkovića, kako za književnost lokaliteta, odnosno kruševačkog kraja, tako i celokupni književni korpus na srpskom jeziku štokavskog narečja, na jednoj strani i, značaj, ali i kvalitet naučnih pristupa književnom delu ovog autora, na drugoj strani. Tako ćemo videti u kojoj meri je delo i život Antonija Marinkovića zaista proučen, a u kojoj je mistifikovan.

Ključne reči: monografija, monografski pristup, biografistika, analiza.

Koliko je do danas poznato postoje dve naučne studije o delu Antonija Marinkovića (1917-1987) od istog autora, Slavoljuba Obradovića (1949-2012). Književno delo Antonija Marinkovića je bilo tema magistarskog rada ovog, provokativnog i kontraverznog književnog stvaraoca, kritičara i univerzitetskog profesora.¹ Antoniju je to prijalo i imponovalo, šta više intimno, možda i molećivo se nadao da pri svojoj izradi Obradović neće stati na pola puta², i nije

* pjasovic@gmail.com, ORCID ID (<https://orcid.org/0000-0001-6461>)

¹ Предраг Јашовић, *Притоке књижевности Косова и Метохије*, Институт за српску културу, Приштина-Лепосавић, 2010.

² Славољуб Обрадовић, *Фрагменти о песнику Антонију Маринковићу*, Багдала, Крушевац, 2002, стр. 86.

stao. On je publikovao dve naučne studije o delu ovog pisca: *Rime i samoće* (1989)³ i *Fragmenti o pesniku Antoniju Marinkoviću* (2002)⁴. Ima i nešto duži rad *Pesnička gustina bića pesnika Antonija Marinkovića*.⁵ Međutim, suštinski to je jedna monografija koja je rezultat istraživanja za njegov magistarski rad. Rad *Pesnička gustina bića pesnika Antonija Marinkovića* je svojevrsna najava, ili ekspozice, njegove monografije, odnosno magistarskog rada. Knjiga *Rime i samoće* je magistarski rad priređen za objavljivanje, a *Fragmenti o pesniku Antoniju Marinkoviću* potvrđuje da se Obradovićev interesovanje za ovog pesnika nije prekinulo sa izradom magistarskog rada, već je o ostao u žiži njegovog kritičarskog interesovanja.

Obradović dokazuje da Antonije Marinković nije bio marginalan pesnik, kao i da je bio značajan kulturni pregalac, kako na nivou rasinskog okruga, tako i kontekstu razvoja srpske poezije u drugoj polovini XX veka. On je bio značajan pesnik i bitno je uticao na pesnike u njegovom okruženju. To bi, recimo, bila zanimljiva tema za poseban rad u budućnosti. Bio je u otvorenoj korespondenciji sa akademikima Predragom Palavestrom⁶ i Žarkom Đurovićem, ali i Svetlanom Velmar Janković⁷, i jednim od najznačajnijih književnih kritičara Milošem Petrovićem⁸.

U prvoj monografiji *Rime i samoće*, Slavoljub Obradović se prevashodno bavi analizom pesništva Antonija Marinkovića. Daje samo jedan mali biografsički prilog,⁹ sve ostalo je posvećeno analizi pesničkog opusa Antonija Marinkovića. Pronalazi da su

³ Славољуб Обрадовић, *Риме и самоће*, МИН, Ниш, 1989.

⁴ Славољуб Обрадовић, *Фрагменти о песнику Антонију Маринковићу*, Багдала, Крушевац, 2002.

⁵ Славољуб Обрадовић, *Прилози књижевној критици I*, Комови, Андријевица, 2001, стр. 294-304.

⁶ *Политика*, Београд, 1952.

⁷ Ту треба погледати *Предговор књизи у: Антоније Маринковић, Песме*, Просвета, Београд, 1972.

⁸ Један од тих радова је *Ка средишту лирског проблема*, Багдала, бр.197-198, август-септембар 1975, год. XVII, стр. 2.

⁹ Славољуб Обрадовић, *Риме и самоће*, стр. 5-7.

odlike Marinkovićevog pesništva: *izrazita subjektivnost*,¹⁰ *optimizam i resignacija*,¹¹ *parnasovska ugladenost*,¹² *strast i nemir*,¹³ *visokofrekventna čulnost*,¹⁴ *afirmacija života*¹⁵ i *dionizijsko osećanje života*.¹⁶

Zanimljivo je da kad analizira zbirku *Nedogled* (1962) na platformi Petrovićevog aksiološkog stanovišta¹⁷, Obradović razvija misaonu senzaciju i uspostvlja stilsku analogiju sa Nastasijevićevim pesništvom: „Ovome treba dodati da nas ova pesma (misli se na pesmu *Kob*, prim. P. J.) asocira na Momčila Nastasijevića koji je u poeziji težio konciznosti i jedinstvenoj neponovljivoj sintaksi.“¹⁸ Opet, nama se čini, da će upravo ova analogija kasnije biti aksiološka okosnica za kojom će se rukovoditi radovi u budućnosti.

U ovoj knjizi Slavoljub Obradović teži da uspostavi analogije i egzistencijalne relacije ostvarenog pesništva sa životom samog pesnika. Povodom poeme *Mladić bez adrese*, konstatuje da „je svedočanstvo jedne faze kroz koju je prolazio pesnik. Ujedno nam omogućava da razmišljamo o alijenaciji kao dominantnoj temi.“¹⁹ Smatramo da nema mesta promišljanju tipa – pesničko stvaralštvo Antonija Marinkovića je težnja begu od stvarnosti i prelaženju preko banalnosti svakodnevice. On je stvarao jer je tako morao. To je bio jedini način da se njegovo egzistencijalno biće potvrdi i kao duhovno biće.

I u monografiji *Fragmenti o pesniku Antoniju Marinkoviću*, Obradović teži da pronađe pesmu koja će biti svojevrsni autoportret pesnikova. On traži gnoseološki autoportret koji će biti metafora makrokosmosa pesnika Antonija Marinkovića. Takav autoportret

¹⁰ Slavoljub Obradović, *Rime i samoše*, str. 29.

¹¹ Slavoljub Obradović, *Rime i samoše*, str. 34.

¹² Slavoljub Obradović, *Rime i samoše*, str. 35.

¹³ Slavoljub Obradović, *Rime i samoše*, str. 36.

¹⁴ Slavoljub Obradović, *Rime i samoše*, str. 36.

¹⁵ Slavoljub Obradović, *Rime i samoše*, str. 37.

¹⁶ Slavoljub Obradović, *Rime i samoše*, str. 38.

¹⁷ Mилош Петровић, *Из круга у круг*, Багдала, Крушевац, 1978, стр. 36.

¹⁸ Slavoljub Obradović, *Rime i samoše*, str. 37.

¹⁹ Slavoljub Obradović, *Rime i samoše*, str. 39.

pronalazi u pesmi *Legitimacija*. Pesa je ispevana „u preplitanju fiktivnog, antirealističkog i stvarnog, stvarno je potisnuto u drugi plan.“²⁰

Možemo zaključiti da se Obradović ne povodi za pozitivističkim zabludama u besmislenom pokušaju da otkrije život pesnika tumačeći njegovu poeziju, već hoće da pokaže dublje egzistencijalne veze između estetski ostvarenog i individualne invencije. On teži da pokaže transcendirani lik pesnika kroz sazvučje rima i samoće, koje su bile egzistencijalno obeležje ovog pesnika.

Suštinski gledano, knjiga *Rime i samoće* nije potpuni monografski presek kroz pesništvo ovog autora. Čini se da je ova knjiga komplementarna sa knjigom *Fragmenti o pesniku Antoniju Marinkoviću*. Tačno je da ima delova koji su već štampani u prvoj knjizi, ali to ne smeta, već ovu knjigu čini potpunijom. Prvo imamo više bigrafističkih podataka. To ne znači da je sve najjasnije u životu ovog autora, koji nejasnošću pojedinih delova svog života deluje provokativno.

Jasno je da, za ono vreme, život Antonija Marinkovića od 1936. godine ide uzlaznom linijom. Bio je hapšen, podvrgavan torturama, preživeo rat u kojem je ranjen i unaprađen u oficira. U mirnodopskim uslovima njegov literarni rad se praktično profesionalizuje. Radi u *Narodnoj armiji*, pa zatim, kao glavni i odgovorni urednik u *Mladosti*, a od 1949. godine je urednik međunarodne rubrike u listu *Književne novine*. Karijera za primer, ali „na toj dužnosti je ostao do kraja marta 1950, posle čega odlazi u rodno selo, gde se posvećuje literarnom radu saradjući u listu *Mladost*, pod uredništvom pesnika Riste Tošovića. Od 1956. je honorarni nastavnik u osnovnoj školi u podjastrebačkom selu Gredetinu, gde predaje francuski i matematiku. Od 1. oktobra 1959. prelazi u Kruševac, gde radi kao sekretar Odbora za prikupljanje i obradu dokumenata o razvoju narodnooslobodilačke borbe i radničkog pokreta na području bivšeg

²⁰ Славољуб Обрадовић, *Фрагменти о песнику Антонију Маринковићу*, стр. 75.

ratnog Kruševačkog okruga. Početkom januara 1973. penzionisan je kao v. d. direktor Istorijskog arhiva.“²¹

Čini se apsolutno nejasnim kako to da neko ko ima neverovatan uzlet u karijeri odlazi u rodno selo posle 1950. godine i praktično biva bez posla sve do 1956. kad postaje honorarni nastavnik u nekom selu. Kako to da jedan komunista, ratni invalid, rečju – *pobednik*, ostaje bez posla, po svemu sudeći i bez osnovnih izvora prihoda.

Ovde je istraživač prinuđen više da se bavi domišljanjem, jer arhivska građa koja bi oventualno reazrešila ovu enigmu, ili makar omogućila naslućivanje mogućeg rešenja, do danas nije otkrivena. Svakako, pokušaćemo da se naše domišljanje kreće mimo frivolnih došaptavanja palanke. Prva mogućnost se tiče same psihe pesnika. Moguće je vrlo lako da je u njegovoj svesti jednostavno došlo do zasićenja ratnom i pobedničkom euforijom. Na kraju, njegov dolazak u rodno selo se poklapa sa imforbirovskim čistkama. Uopšte nije isključeno da je Antonije Marinković prećutno proteran iz Beograda, jer njegov „greh“ nije bio tako veliki da bi ga kaznili golotočkim prevaspitavanjem, ili je begom u rodno selo, upravo to, ovaj osobeni srpski pesnik izbegao. Nije isključeno da se svesno povukao u selo kako ne bi bio neposredni svedok gnusnih zločina koji su se događali svuda oko njega u uzavreloj atmosferi velegrada od pobedničke euforije zeslepljenih idejom jednoumlja.

Da se politička situacija odrazila na život nesrećnog pesnika dokazuje i Obradović: „Kao urednik međunarodne rubrike Marinković se našao u 'prvoj liniji' borbe protiv ibeovštine, što mu je omogućilo da i na polju književnosti revidira svoje poglede, naročito što se tiče socijalističkog realizma.“²² Tom revidiranju stavova je sigurno doprineo Miroslav Krleža, koji je često posećivao časopis *Mladost*, ali se nije zadržavao u uredništvu već je razgovarao sa upošljenima, mladim piscima i članovima redakcije. Kao

²¹ Славољуб Обрадовић, *Фрагменти о песнику Антонију Маринковићу*, стр. 10.

²² Славољуб Обрадовић, *Фрагменти о песнику Антонију Маринковићу*, стр. 28.

nadrealista²³, Marinković se već odredio kao pripadnik Krležine modernističke orijentacije, nasuprot socrealističkoj. Nije isključeno da je to doprinelo, ne samo da ostane bez posla, već i da posle toga dugo nema nikakvu saradnju sa književnim časopisima. Tek kasnije, sa pobedom liberlne opcije komunističke partije, gde je Latinka Perović odigrala veliku ulogu, dolazi do svojevrsne rehabilitacije Antonija Marinkovića, ali se on nikad više neće usuditi da napusti rodni kraj.²⁴

Da je Antonije Marinković mnogo odstupao od onoga što je svojim likom, zvanjem i znanjem trebalo da predstavlja u aktuelnom trenutku jeste činjenica na koju nam ukazuje i Svetlana Velmar Janković. Naime, gospođa Vida Ljotić iz Zakićeve 12 u Kruševcu, u kući koja joj je oteta od strane komunističkih pobednika, saopštava svojoj snaji Svetlani: „Uopšte ne liči na komunistu, a znam da je bio njihov. Ali patnja mu se vidi na licu, mada je krije kao zmija noge.“²⁵ Ta patnja je veoma čest motiv opisivanja, ali je izgleda svima njen uzrok izmakao. Razlog njegovoj patnji niko nije do danas utvrdio, jer je, po svemu sudeći, Antonije „bio majstor u skrivanju patnje“.²⁶ U kojoj meri je ta patnja bila plotske prirode i seksualnih nagona, a u kojoj odraz karaktera, ostaje otvoreno pitanje. Mada, smo uverenja da se sve to skupa značajno odrazilo na njegovu egzistenciju, stvaralaštvo i pogled na svet u celini.

²³ Знамо да је Антоније Маринковић на часовима литерарне дружине Напредак школске 1934/35. године читао са другарима *Нацрт за феноменологију ирационалног* од Марка Ристића и Коче Поповића, часопис *Надреализам, сад и овде*. Омиљени писци били су Мирослав Крлежа и Аугуст Цесарец, читан је и часопис *Данас* који су уређивали Мирослав Крлежа и Милан Богдановић.

²⁴ Према Јовану Марићу, снага индивидуе је управо садржана у томе да може да се пресели, да из фундамента промени место боравка. Према томе, дошљаци су изузетно снажни и способни људи. Према томе, Антоније Маринковић, није више био снажан, способан за изазове које нуди нова средина. (Јован Марић, *Куда иду Срби*, Меграф, Београд, 2001, стр. 8-24.).

²⁵ Светлана Велмар Јанковић, *Антоније, мој пријатељ*, Багдала, Крушевац, бр. 468, април-јун 2006, год. XLVIII, стр. 4.

²⁶ Светлана Велмар Јанковић, *Антоније, мој пријатељ*, Багдала, Крушевац, бр. 468, април-јун 2006, год. XLVIII, стр. 4.

Antonije Marinković je jedan od onih ljudi koji duboko promišlja život, a znao je čutke biti heroj i u miru: „Njegovo dostojanstvo nas je osvojilo: nikad se nije požalio na prilike u kojima živeo, a nije živeo ni lako ni udobno, i nikad nije sa gorčinom govorio o ljudima koji su mu bili neprijatelji. Nešto od plemenite moralne čvrstine divnih rimskih patricija od najbolje vrste, *uistinu je bilo u tom poraženom komunisti, koji je, uprkos svim svojim iskustvima, nastavio da veruje u smisao borbe za dobrotu u ljudima* (podvukao P. J.).“²⁷ Marinković nije dozvolio da poražena ideja realijama života, porazi čoveka u njemu. U suštini, on je bio jedan veliki altruista. To nam praktično eksplicira u eseju *Jedna poetska sinusoida*, koji je napisao povodom poetskog objašnjenja poeme *Mladić bez odrese*: „Nema u toj figuri ni trunke nekog gneva ni anarhoidnog bunta, a ima konstatacija koje govore o nekim lišenostima, primanim kao životne činjenice s kojima se računa i ne računa.“ Dakle, sve što se u životu događa jeste činjenica koja se ne shvata defetistički. To je skup okolnosti koji je doprineo sreći ili nesreći. Takvo shvatanje svog položaja je donelo Marinkoviću mir u duši, i to, mir isposnika koji je upravo spoznao razlog svog isposničkog čina.

Patnju, koju nije ni sa kim delio zbog svog ponosa, kako misli Svetlana Velmar Janković,²⁸ a verovatnije da je tako činio iz proste skromnosti, ali i brige za drugima, mogao je da preživi i izživi, jer nije bio sam. Saznajemo od Jankovićke da su se tajno u najtežim danima uz prijatelja našli Oskar Davičo i Dobrica Ćosić.²⁹ Sigurno je mogućnost oslonca na prijatelje mnogo doprinela da se teški trenuci prežive i prebrode. Sa druge strane, to pokazuje da je i Antonije bio veliki čovek i sigurno dobar prijatelj. Toplotu ljudske prirode Antonija Marinkovića najbolje dokazuje i eksplicit Svetlane Velmar Janković: „Sin nam je, sa svojom bakom i tetkom Vidom Ljotić, ostao da uživa u tišini i smirenosti kuće u Zakićevoj, a Antonije je

²⁷ Светлана Велмар Јанковић, *Антоније, мој пријатељ*, Багдала, Крушевац, бр. 468, април-јун 2006, год. XLVIII, стр. 6.

²⁸ Светлана Велмар Јанковић, *Антоније, мој пријатељ*, Багдала, Крушевац, бр. 468, април-јун 2006, год. XLVIII, стр. 7.

²⁹ Светлана Велмар Јанковић, *Антоније, мој пријатељ*, Багдала, Крушевац, бр. 468, април-јун 2006, год. XLVIII, стр. 5.

uzeo na sebe obavezu da me svakog jutra, u 7 časova, obavestava o tome kako je dete provelo jučerašnji dan. Obilazio ga je svakog popodneva, ćaskao sa dvema starim damama i igrao se sa malim dečakom. U sedam ujutru bi mi zazvonio telefon: tačniji, sažetiji i pregledniji izveštaj o mom sinu ni od koga drugog ne bih mogla da dobijem, osim od Antonija. Svakog jutra njegov glas mi je donosio smirenje.³⁰

Tog strašnog, prevrtljivog leta 1967. godine su Antonijevi izveštaji sigurno mnogo doprineli Svetlaninom miru. Njegova tačnost i požrtvovanost pokazuju da se on nije ni jednog trenutka libio društva, niti je zazirao od ljudi. Ali, nije isključeno da drugost, koju je ispoljavao u svakom trenutku nije mogla ostati nezapažena u velegradu, još više u palanci, nije mogla ništa dobro doneti Antoniju.

O nesreći Antonija možda najviše govori početak Svetlaninog eseja. Naime, kad je saopštila da ide sa suprugom u Kruševac, neko joj je rekao: „Šta, ovog leta ćete boraviti u Kruševcu? Nemojte propustiti da upoznate Antonija Marinkovića, pisca-znalca, tananog čudaka koji je umeo da preživi težak lični poraz, kao i susret sa sopstvenom smrću, kad je pokušao da izvrši harikiri.“³¹ Kako god se činila ova izjava „neko“ neobaveznom, pa možda i komičnom, nije takva. Ona govori o *pisцу-znalcu*, dakle ozbiljnom piscu koji nije za zanemarivanje; *tananom čudaku*, što neminovno izaziva radoznalost kod iole inteligentnog čoveka koji želi da proživi što svesnije život; čoveku koji je *preživeo lični težak poraz*, a o kakvom je porazu reč, nema ni reči. Tako se čitava stvar oko Marinkovićeve patnje još više mistifikuje; tu je reč i o čoveku koji je *pokušao da izvrši harikiri*, da li je reč o nekom „smešnom“ pokušaju samoubistva, ili je reč o nekom pežorativnom odnosu govornika prema pokušaju Antonijevom samobistva, ili je reč o nekom metaforičnom samoubistvu, ostaje tajna. Tajna je ravna mukloj tišini i u monografiji Slavoljuba Obradovića. Da li je reč o nedostatku

³⁰ Светлана Велмар Јанковић, *Антоније, мој пријатељ*, Багдала, Крушевац, бр. 468, април-јун 2006, год. XLVIII, стр. 7.

³¹ Светлана Велмар Јанковић, *Антоније, мој пријатељ*, Багдала, Крушевац, бр. 468, април-јун 2006, год. XLVIII, стр. 3.

arhivske građe, ili diktatu pristojnosti, autoru ovog rada ostaje nepoznanica.³²

Primitili bi u ovom radu, da tajnu čine tajnom, dobrim delom i književnici koji u mnogome vole da mistifikuju svoj kreativni čin, momenat stvarnja i ko zna šta još. Povodom više puta citiranog rada Svetlane Velmar Janković, nemoguće je a ne primetiti da se sećanja odnose na leto 1967. godine.³³ Sama Svetlana kaže: „Bilo je to gotovo pre četrdeset godina,“ znači da se savršeno seća tih godina, kao što se seća da joj je neko rekao da ne *propusti da upozna Antonija Marinkovića*. To je malo čudno, jer malo je verovatno da Svetlana Velmar Janković, odnosno književnica njenog kalibra, nije zadržala u sećanju da je Antonije Marinković sarađivao sa časopisom *Književnost* 1960. godine, kad su u uredništvu bili Eli Finci i Dušan Matić i sama je Svetlana Velmar Janković jedno vreme bila, prvo sekretar, pa urednica ovog časopisa.

Da li je ovo previd, ili je reč o zaboravu? Da li se ovde srećemo sa namernim zaboravom kojem je, jedna od naših najznačajnijih spisateljica u drugoj polovini 20 veka, pribegla iz obazrivosti, ili je reč prosto o zaboravu? Zaborav može biti i posledica slobode pripovedačkog postupka u eseju, pa se tako sve završava na nivou pripovedanja nemirnom formom eseja.

Na osnovu svega možemo zaključiti da biografistički deo nije najpotpunije odrađen, kako u monografiji Slavoljuba Obradovića, tako ni u sećanju jedne od najznačajnijih srpskih književnica Svetlane Velmar Janković. Možda je razlog tome blizina sećanja na preminulog, latentni strah i pristojnost.

³² Сигурно је да архивске грађе о казни Антонија Маринковића некад било. Никакав артефакт о јавној осуди није био доступан аутору овог рада, мада се својски трудио да до ње дође. То не значи да је постојање такве грађе искључено. Углавном се о осуди прогонству говори необавезно у ужим књижевним круговима.

³³ Светлана Велмар Јанковић, *Антоније, мој пријатељ*, Багдала, Крушевац, бр. 468, април-јун 2006, год. XLVIII, стр. 3.

U posleratno vreme, Antonije Marinković nije bio uopšte marginalna ličnost. On je sticao književnu afirmaciju, kao književni aksiolog i kao pesnik. Za književnu kritiku će dobiti nagradu 1949. godine na Jugoslovenskom festivalu mladih pisaca u Beogradu. Tako će i na zahtev ideološke komisije CK partije za Srbiju biti zadužen da napravi kritički presek na kompletne časopisa u unutrašnjosti i to za: *Naš put* iz Niša, *Zvezdu* iz Šapca i *Našu stvarnost* iz Kragujevca. Ideološku komisiju pred kojom je pročitao referat činili su Oskar Davičo, Eli Finci i Milka Žicina, a sastanku je prisustvovao Antonije Isaković, koji je podržao referat koji će biti objavljen u časopisu *Književnost* 1949. godine, a časopisi o kojima je bilo reči biće, kao nekulturne pojave ukinuti, kako kaže Slavoljub Obradović³⁴. Prema našim najnovijim saznanjima³⁵, *Naša stvarnost* iz Kragujevca, po svemu sudeći nije ukinuta, ali je promenjena redakcija i uredništvo ovog časopisa.

Kao član Udruženja književnika Srbije, biće zadužen i da uradi presek kroz stvaralaštvo mladih pisaca u Jugoslaviji. To će reći da je Antonije Marinković književnik koji je literarnoj javnosti u tadašnjoj Jugoslaviji bio poznat kao svestrani pisac i kao istaknuti književni kritičar u čije se aksiološke i ideološke aršine nije sumnjalo. U tom smislu on je više značio za afirmaciju Kruševca no što je Kruševac značio za njegovu afirmaciju, sigurno je da je toj afirmaciji najviše doprineo Dobrica Đosić, ali nije zanemarljiva ni ova koju je uzrokovala pojava lika i dela Antonija Marinkovića, a do danas čini i lik i delo Ljubišu Batu Đidića i Miloša Petrovića.

Ova monografija je zanimljiva jer prati stvaralaštvo Antonija Marinkovića od njegovih početaka. Rukovodeći se sećanjem pesnika, Obradović nalazi da je Marinković svoju prvu pesmu zapisao još u trećem razredu osnovne škole. Pesma govori o vrapcu. Obradović nalazi da „tom pesmom Marinković manifestuje sposobnost saosećanja sa živim bićima, kao i poseban interes za

³⁴ Славољуб Обрадовић, *Фрагменти о песнику Антонију Маринковићу*, стр. 30.

³⁵ Нинослава Ивановић, Јелена Станковић, *Библиографија периодике Крагујевца, II део* (1942-1998), Народна библиотека Вук Караџић, Крагујевац, 1999, стр. 11-12.

životinjski svet, za mala stvorenja u tom svetu koja su izložena surovostima prirode.“³⁶ Pojava dece pesnika, umetničkih stvaralaca uopšte čini jednim posebnim umetničkim fenomenom, tako i socijalnim i antropološkim uopšte. To, naravno, ne znači da taj fenomen nije još ranije primećen. Prvi ga je primetio i podržavao Jovan Jovanović Zmaj, kasnije će to biti Đorđe Natošević, Milan Šević i drugi.

Tako nailazimo na kritičare, koji će đачko stvaralaštvo, kao što to čini poznati međuratni i poratni kritičar Nikola Marković u pismu Milanu Simiću od 26. marta 1928., nazvati *rimovanim vežbanjima*.³⁷ Mišljenja smo da dečije stvaralaštvo treba shvatiti ozbiljno iz više razloga. Nema toga ko se neće složiti da deca jesu budućnost. Prema tome, razvijanjem tog stvaralštva pod budnim okom profesionalaca, može se ta budućnost učini izvesnijom, ne samo za stvaralaštvo već i za odnos tih mladih ljudi prema kulturi, pa i nauci u celini.

Ovo pitanje je veoma važno i sa aspekta teorije književnosti. Naime, postavlja se pitanje da li možemo govoriti o *dečijoj književnosti*, a da pri tome razlikujemo *književnost za decu*, koju su stvarali i stvaraju zreli, potvrđeni autori (Zmaj, D. Radović, Lj. Ršumović, D. Lukić, i mnogi drugi, dok će u Kruševcu to biti B. Đidić, M. Dragičević, N. Lapčević kao najistaknutiji predstavnici). Da treba praviti razliku između ovih dvaju stvaralštva slažu se gotovo svi hermeneutičari koji se bave izučavanjem književnosti za decu od Slobodana Ž. Markovića i Voje Marjanovića, preko Slavoljuba Obradovića, Nikole Cvetkovića, Miomira Z. Milinkovića, Tihomira Petrovića i Jovana Ljuštanovića. Tihomir Petrović će u izuzetno značajnoj *Istoriji književnosti za decu* (2001) posebno skrenuti pažnju na dečije stvaralaštvo. Nalazi da je neophodno da se porazmisli o ovom problemu bez obzira što se većina književnih poslenika na književno stvaralaštvo odnosi krajnje rezervisano.

³⁶ Славолуб Обрадовић, *Фрагменти о песнику Антонију Маринковићу*, стр. 11.

³⁷ Милан Симић, *Песме, есеји, приредіо, Милован Гочманац, Историјски архив, Крушевац, 2004, стр. 46.*

Smatramo da je od velike važnosti činjenica da su mnogi pisci od najranijih dana tragali za načinom sopstvenog izraza: Samuil Jakovljević-Mršak stvara stihove u četvrtoj godini, Gete u sedam i po, Torkvato Taso u šestoj, Artur Rembo u petnaestoj, Lope de Vega u petoj, Njegoš, Milica Stojadinović Srpkinja, Zmaj i Ćopić u jednaestoj, Laza Kostić i Branko Radičević se javljaju u četrnaestoj godini života, a Kruna Ras (1969-1993) se uzima u srpskoj književnosti kao šestogodišnji pisac romana, *Srećna porodica*. Dakle, sasvim je izvesno da je Antonije Marinković mogao krenuti u literarno stvaralaštvo od svoje desete godine. To ne bio nikakav presedan. Naravno, fenomen dečjeg stvaralaštva je upravo sadržan i u činjenici da onog trenutka kad jedan književnik postane renomiranog glasa i prepoznatljive poetike, njegovi počeci se praktično izuzimaju iz korpusa koji možemo odrediti kao *dečije stvaralaštvo* i tretiraju se kao *rani počeci*. Zato smo ubeđenja da će se o ovom fenomenu u bliskoj budućnosti još mnogo razgovarati.

Knjiga Slavoljuba Obradovića o pesništvu Antonija Marinkovića je na prvom mestu izvanredna građa za dalja izučavanja stvaralaštva ovog književnika koji je još uvek čeka jednu podrobnju analizu, jer pored njegovog peništva, esejistika, književna i istorijska kritika, prevodna književnost, poezija pisana na francuskom i prozna beletristika, nisu istraživani. To je niz novih tema, koje mogu biti predmet opsežnog naučnog rada. U samoj studiji više prevladava esejistički no naučni princip. Zato pojedini stavovi, bez činjeničnog utemeljenja, u istorijskom trenutku, deluju neverljivo iskidana iz društvenog konteksta.

Pripajanjem priloga studiji, Slavoljub Obradović anticipirao potrebu za dodatnim istraživanjem dela ovog književnika, koji je po mnogo čemu značajan za nacionalnu književnost i razumevanje društvenog konteksta. Značajno bi bilo proučiti i njegove kontakte sa evropskom književnošću, koji su bili vrlo živi dok je bio urednik *Književnih novina*, ali i dok je uređivao kruševačku *Sintezu*. Delo Antonija Marinkovića ništa nije manje zanimljivo no njegov život. Pažljivim stilističkim opservacijama njegovog pesništva i esejistike mogli bismo upotpuniti sliku o srpskom nadrealizmu pa i

neosimbolizmu. Delo Antonija Marinkovića još uvek isijava nova značenja i još dugo će biti inspirativno za hermeneutičare različitih specijalističkih interesovanja.

Literatura:

1. Славољуб Обрадовић, *Фрагменти о песнику Антонију Маринковићу*, Багдала, Крушевац, 2002.
2. Славољуб Обрадовић, *Риме и самоће*, МИН, Ниш, 1989.
3. Славољуб Обрадовић, *Прилози књижевној критици I*, Комови, Андријевица, 2001.
4. Светлана Велмар Јанковић, *Антоније, мој пријатељ*, Багдала, Крушевац, бр. 468, април-јун 2006, год. XLVIII.
5. Светлана Велмар Јанковић, *Предговор књизи у: Антоније Маринковић, Песме*, Просвета, Београд, 1972.
6. Милош Петровић, *Ка средишту лирског проблема*, Багдала, бр.197-198, август-септембар 1975, год. XVII.
7. Милан Симић, *Песме, есеји*, приредио, Милован Гочманац, Историјски архив, Крушевац, 2004.
8. Јован Марић, *Куда иду Срби?, Меграф*, Београд, 2001.
9. Нинослава Ивановић, Јелена Станковић, *Библиографија периодике Крагујевца, II део (1942-1998)*, Народна библиотека Вук Караџић, Крагујевац, 1999, стр. 11-12.
10. Предраг Јашовић, *Притоке књижевности Косова и Метохије*, Институт за српску културу, Приштина-Лепосавић, 2010.

Predrag Jašović

**TOWARDS THE POETICS AND SOCIAL CONTEXT OF
THE WORK OF ANTONIO MARINKOVIĆ**

Abstract

The aim of this paper is to show the importance of the literary work of Antonio Marinković, both for the literature of the locality and the entire literary corpus in the Serbian language. On the one hand and the importance and quality of scientific approaches to literature of this author, on the other hand. Thus, we will see to what extent the work and life of Antony Marinković have really been studied, and to what extent it has been mystified.

Keywords: monograph, monographic approach, biography, analysis.

Rad je primljen/ Received: 16.01.2020;

Korigovan/ Revised:

Prihvaćen/ Accepted:: 25.2.2021.